

ՓՈԹՈՐԿՈՒՆ ՏԱՐԻ, ԾԱՐԺՄՈՒՆՔԻ ՏԱՐԻ

«Այն ժամանակ է լինում հարկավոր
բժշկությունը սրբազան ձեռքիդ, երբ բոլո-
րովին տեղի է տալիս կենդանությունը
Մարդու էության բոլոր մասերում»:

ՆԱՐԵԿԱՑԻ

(թրգմ. Վ. Գևորգյանի)

Վերջապես վերջացավ 1988 թվականը, այս ձիգ ու երկար տարին, այս բուռն ու ոգեշնչող, բայց և տագնապալի ու աղետաբեր տարին:

1987 թվականի դեկտեմբերը սովորական էր. խաղաղ աշխատանք, առօրյա հոգսեր և մեծ, շատ մեծ հույսեր, ուր մեր կյանքում կրարեշրջվի ամեն բան, որ 1988 թվականը համաշխարհային անդորրի ու խաղաղության մեջ մեր ժողովրդին կբերի նորանոր հաջողություններ:

1988 թվականը է՛ր նաև Նորին Սուրբ Օծություն Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի նվիրյալ կյանքի ութսուններորդ տարին: Տարին խոստանում էր հորեղյանական լինել Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու և Մայր Աթոռի համար, մեկ անգամ ևս անդրադառնալու Նորին Սրբության կյանքին ու գործունեության: Վեհափառ Հայրապետի գիտակցական ողջ կյանքը հագեցած է բոլորանվեր ընծայաբերումով: Ութսուն տարիների գերխիտ մի կյանք՝ սեփական ժողովրդի գալիքի տեսլիքին նվիրված:

Այդ տարիները բեղմնավորվեցին եկեղեցաշինությամբ Մայր Աթոռում և Հայաստանի տարբեր շրջաններում:

Այդ տարիները բեղմնավորվեցին եկեղեցական դասի սերունդներով ու նորանոր եկեղեցիների բացումով:

Այդ տարիները բեղմնավորվեցին Հայրենիք-Սփյուռք կապերի ամրապնդումով:

Այդ տարիները բեղմնավորվեցին Հայաստանյայց Եկեղեցու գործուն մասնակցությամբ միջեկեղեցական էկումենիկ կյանքին, որով և աննախադեպ չափերով բարձրացավ Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու միջազգային հեղինակությունը: Այդ տարիները բեղմնավորվեցին համաշխարհային խաղաղության շարժմանը գործարար անդամակցությամբ՝ այն գիտակցության հրամայականով, որ խաղաղությունն պետք է ողջ աշխարհին, բայց առաջին հերթին անհրաժեշտ է մեր ժողովրդին:

1988 թվականը կոչված էր ի մի բերելու այս բոլորը, որպես Վեհափառ Հայրապետի գործունեության արգասիք, բայց և հիմք հետագա առավել բեղմնավոր գործունեության:

1988 թվականը հորեղյանական էր, բայց եղավ նաև Նորին Սրբության գաղակալության ամենատագնապալի տարին, Վեհափառ Հայրապետի հոգեկան լարվածության կիզակետը, որովհետև լարված էր

ինքը տարին: Տարին փոթորկում էր ե...
աղետաբեր:

1988 թվականի փետրվարին փոթորկվեց այն, ինչ հետո անվանվեց Ղարաբաղյան շարժում: Արդեն երեք տարի էր, որ Խորհրդային ընդարձակ ու հզոր երկիրը ապրում էր մոր շնչով, մոր տեսիլքով: Հոգևոր և քարոզական վերածնության տեսիլքը հույս էր ներշնչում վաղվա օրվա նկատմամբ: Համարձակությամբ շոնդալից գանահարվում էին պատմական միավները, խոստումներ էին տրվում վերացնելու հասարակական անարդարությունները, մեկ խոսքով հասարակությունը դուրս էր եկել ինքնամաքման ճանապարհ՝ ստեղծելու համար իրավական պետություն՝ արդարության հիմքերի վրա: Ահա պատմական սխալը ուղղված տեսնելու հավատքով և արդարության վերահաստատման վճռականությամբ էր, որ Արցախի հայ բնակչությունը հանդես եկավ Մայր Հայրենիքին վերամիավորվելու պահանջով: Պատմական արդար պահանջ՝ հանուն արդար պատմության և արդարությամբ ամրակապված հասարակության, հանուն արդարական և ճշմարտահիմն եղբայրության: Փոթորկվեց Արցախը: Փոթորկվեց Հայաստանը: Փոթորկվեց սահմանադրական միջոցներով, փոթորկվեց հանուն սահմանադրական իրավունքների՝ մարդու և ժողովուրդների ինքնորոշման իրավունքների: Արցախահայությունը ծարավի էր Արդարության լրումին:

Եվ դարերով իր ժողովրդի կողքին կանգնած, վեցհարյուրամյա ապապետականացման մոռյլ շրջանում իր ժողովրդի ճակատագրին տեր կանգնած Եկեղեցին հաղորդակցվեց աթ պահանջատիրության: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսությունը ողբաց Սուրբայիթի անմեղ զոհերին, եղավ ողջախոհության կոչող պատգամ և հույսի ջահ, երբեմն հուսալքության մեջ տվայտացող ժողովրդի համար:

Բայց հայ ժողովրդին և Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցուն 1988 թվականը վերապահել էր ավելի մեծ անակնկալ, աղետալի անակնկալ. դեկտեմբերի 7-ի երկրաշարժը:

Դարեր շարունակ հայկական լեռնաշխարհը տեսել է քաղում և քաղմապիսի աղետներ, թշնամու ոտքը անպակաս է եղել մեր սար ու ձորից, դաշտ ու անտառից:

Սակայն անխիղճ է եղել նաև տարերքը, հարյուրավոր երկրաշարժներ են եղել հայկական քարձրավանդակի տարբեր շրջաններում՝ մեկը մյուսից ահավոր ու աղետալի:

Այդ երկրաշարժները, ցավոք, թողել են և իրենց վկայությունները՝ փառապասկ, քայց այսօր գետնամած Զվարթնոց տաճար, մարդաշատ և կենսախնդ, քայց այսօր բուերի կոհնշով մահասարսուտ Անի քաղաք, մինչև Սյունյաց լեռների գոհատակն Տաթևի տաճար և այլք: Այդ երկրաշարժները եղել են այնքան հաճախական, որ թվում էր երկիր Հայաստանը պիտի սովոր լիներ դրան և դաս քաղեր դրանից: Ավա՜ղ, սակայն, 1988 թվականի դեկտեմբերի 7-ի երկրաշարժը եղավ անասելիորեն դաժան, անխղճորեն անժամանակ:

Մեր ժողովուրդը վերագտել էր իր հոգեկան եռանդն ու ոգեկան ուժը, իր պետականությամբ և մոր կյանքով ընդվզում էր անգամ ճակատագրի դեմ, քայց երկրաշարժը եկավ, ճակատագրապաշտ դարձրեց մի ողջ ժողովուրդ. այս դարի սկզբից 15 տարի անց նա ապրեց Մեծ Եղեռնի ողբերգությունը, դարի ավարտին մոտ 15 տարի մնացած ցնցվեց ահեղ, մահասփյուռ երկրաշարժի սարսափից:

Բարեբախտաբար, սակայն, մարդկությունը այս անգամ մեզ չլքեց մեր մահվան ու տագնապի մեջ: Առաջին հերթին Խորհրդային Միությունը՝ ժողովուրդների բազմազգ ընտանիքը սատար կանգնեց ու զորավիգ նյութական օգնություններով և եղբայրական քաղուկով վերացնելու ավերակներն ու վերականգնելու մեր քաղաքներն ու ավանները: Մեր երկրում տեղի ունեցող արմատական քարեփոխությունների արդյունք էր և շուտափույթ օգնությունը արտաշխարհից:

Բազմաթիվ արտասահմանյան հեռու և մոտ, հարուստ կամ աղքատ երկրներում մեր ժողովրդի նկատմամբ ստեղծված համակրանքի ջերմ մթնոլորտի արդյունքը եղավ այլապես զարմանալի, քայց այժմ իրական, առատաձեռն օգնություն աղետի առաջին պահից առ այսօր, և դեռ՝ հեռուն գնացող ծրագրեր, որոնք եթե իրագործվեն ամբողջովին, ապա մոր հիմք կդառնան մեր ժողովրդի քարոք, վերակենսավորված կյանքի համար:

Հայ Եկեղեցին ի Հայաստան և ի սփյուռք աշխարհի արձագանքեց Ամենայն Հայոց Հայրապետի կոչին և մեկ սիրտ, մեկ հոգի ձեռնամուխ եղավ երկրաշարժի ծանր վերքերի ապաքինումին՝ հոգևոր ամոքման: Եկեղեցին չսպասեց, որ դիմեն իրեն, օգնության խնդրական ձեռք կարկառեն,

այլ առաջին իսկ օրվանից հետևողական աշխատանք տարավ ճեմարանով և միաբանությամբ՝ հոգևոր մխիթարանք և առաջին օգնություն հասցնելու մինչև հեռավոր աղետյալ գյուղերը: Հազարավոր տոննաներով առաջին անհրաժեշտության ապրանքներ ստացվեցին Մայր Աթոռի հասցեով և բաշխվեցին աղետի բոլոր հասցեներով: Ամենայն Հայոց Հայրապետը հրնչեցրեց տազնապի զանգը քրիստոնեական աշխարհով մեկ, և Նորին Սրբության կոչերը անպատասխան չմնացին ոչ միայն հայաշխարհում, այլև քույր Եկեղեցիներում, որոնք հավաքեցին հավատացյալների լուսաները և ուղարկեցին աղետյալ Հայաստանին Մայր Եկեղեցու միջոցով:

Դարերով ողբ ու տարերք դիմակայած ժողովուրդը զգաց եղբայր ժողովուրդների ու համաշխարհային հասարակության զորակցությունն ու անսակարկ պատրաստակամությունը, ժողովրդի դարերով կուտակված ներուժը ձեռք բերեց առավել ուժակալություն, առավել վճռականություն և աներեր հավատք վաղվա օրվա նկատմամբ:

* *

Ահա այս փոթորկոտ ոգով և աղետահար հոգիով ենք մտնում Նոր տարին: Ամանոր և հույս նոր, կաղանդ և կյանք նոր: Ինչքան հոգեկան ուժ ու եռանդ, քազկի թափ ու մկանների պրկում է պետք մեզ՝ ոտքի վրա հաստատուն կանգնելու համար, ճակատը քաց ու քարձր՝ աշխարհին նայելու, հաստատելու իբրև ազգ ու ժողովուրդ, իբրև պետականություն և մշակույթ, իբրև ոգի և Եկեղեցի մեր գոյությունը:

Մեր ժողովուրդը տոկացել է և՛ քնական աղետներին, և՛ թշնամու հարուցած արհավիրքներին, նույնիսկ հառնել է Եղեռնի մոխիրներին, Սարդարապատով հաստատել իր պետականությունը՝ միշտ իբրև աջակից ու ոգեպնդող ունենալով Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցին, որը նաև հետ այսու, ի գլուխ ունենալով Վազգեն Ա 80-ամյա իմաստուն Հայրապետին, զորավիգ կկանգնի իր ժողովրդին տազնապի պահին, կամոքի վիշտը և հույս ու հավատ կներշնչի գալիքի պայծառ օրերի նկատմամբ:

